บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมืองมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการเรียนรู้ พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง และศึกษากลไกการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมืองแหล่งข้อมูล ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ เชียงใหม่ อายุ 15 - 18 ปีและกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่มย่อยจากวัยรุ่นกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลักทุกคนประกอบการศึกษา ข้อมูลได้รับการตรวจสอบแยกแยะ ตีความโดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง

1.1 การเรียนรู้พฤติกรรมการคบเพื่อน

วัยรุ่นมีพฤติกรรมการคบเพื่อนหลายลักษณะ ได้แก่ การคบเพื่อนเพศเดียวกัน การคบเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนแบบหมู่คณะ และการคบเพื่อนสนิท

การคบเพื่อนเพศเดียวกัน วัยรุ่นจะเรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากครอบครัว และกลุ่มเพื่อนมากกว่าตัวแทนทางสังคมอื่น ๆ โดยการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครอง และจากการสังเกตเลียนแบบพฤติกรรมการคบเพื่อนของบุคคลในครอบครัว ส่วนกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นจะเรียนรู้โดยสังเกตพฤติกรรมใน ขณะอยู่ใกล้ชิดกันหรือมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน และเรียนรู้เมื่อมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สำหรับโรงเรียนวัยรุ่นจะเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอน

ของครูและเอกสารตำรา ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ในการคบเพื่อนน้อยมาก เพราะไม่สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของวัยรุ่น ด้านสื่อมวลชนจะถ่ายทอดการเรียนรู้พฤติกรรมการคบเพื่อนทางอ้อม โดยวัยรุ่นจะเรียนรู้โดยการสังเกต และเลียนแบบตัวแบบที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ และภาพยนตร์

การคบเพื่อนต่างเพศแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การคบเพื่อนต่างเพศแบบเพื่อน และการคบเพื่อนต่างเพศแบบคนรัก การคบเพื่อนต่างเพศแบบเพื่อนส่วนใหญ่จะคบกันเป็นหมู่คณะ กระบวนการเรียนรู้คล้ายคลึงกับการคบเพื่อนเพศเดียวกัน แต่จะแตกต่างกันที่การคบเพื่อนต่างเพศใช้เวลานานกว่า และต้องระมัดระวังพฤติกรรมการแสดงออกมากกว่าการคบเพื่อนเพศเดียวกัน ส่วนการคบเพื่อนต่างเพศแบบคนรักจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นมาก เพราะมีความรู้สึกด้านความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าหากวัยรุ่นมีอิสระและใกล้ชิดสนิทสนมกันอยู่ด้วยกันสองต่อสองในที่ลับตาคน จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ต่อกันสูง

การคบเพื่อนแบบหมู่คณะ เพื่อนเพศเดียวกันจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มากกว่าเพื่อนต่างเพศ เพราะมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย และความสนใจเป็นพื้นฐาน และมีข้อห้ามทางสังคมเป็นข้อจำกัดความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างหญิงชาย กระบวนการคบเพื่อนแบบหมู่คณะได้รับการเรียนรู้จากตัวแทนทางสังคมโดยกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะวัยรุ่นต้องทำตัวให้กลมกลืน เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ส่วนครอบครัวและโรงเรียนจะมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งถ้าหากวัยรุ่นฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังก็จะไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การคบเพื่อนสนิท เพื่อนสนิทมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่นมากที่สุด โดยครอบครัวจะอบรมสั่งสอนให้คบคนดีช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ครอบครัวที่อบอุ่นเข้าใจวัยรุ่นและให้โอกาสแก่วัยรุ่นในการคบเพื่อนสนิทจะทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครอบครัวที่มีปัญหาและไม่เข้าใจวัยรุ่น เมื่ออบรมสั่งสอนวัยรุ่นจะไม่ค่อยเชื่อฟัง และมักจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้น้อย เพราะการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมที่วัยรุ่นเผชิญอยู่ สื่อมวลชนเป็นตัวแทนการเรียนรู้แก่วัยรุ่นทางอ้อม โดยการสังเกตและเลียนแบบการคบเพื่อนของสื่อตัวแบบ กระบวนการเรียนรู้การคบเพื่อนทุกลักษณะจะเริ่มจากการสังเกต เลียนแบบอบรมขัดเกลา แนะนำชักชวน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน

1.2 การเรียนรู้พฤติกรรมการบริโภค

วัยรุ่นมีพฤติกรรมการบริโภคที่สำคัญได้แก่ การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้สินค้าและบริการ โดยเรียนรู้จากตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน

การรับประทานอาหาร วัยรุ่นมีพฤติกรรมการรับประทานอาหาร 2 ลักษณะคือการรับประทานอาหารตามรสนิยมของแต่ละบุคคล ส่วนใหญ่เรียนรู้จากครอบครัว ซึ่งได้ปลูกฝังขัดเกลากันมาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น และการรับประทานอาหารตามสมัยนิยมหรือแฟชั่นได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และสื่อโฆษณาต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมการรับประทานอาหารตามรสนิยมและตามสมัยนิยมมีรูปแบบเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เริ่มจากการสังเกต เลียนแบบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนะนำชักชวน

การแต่งกาย วัยรุ่นมีพฤติกรรมการแต่งกาย 2 ลักษณะคือ การแต่งกายตามรสนิยมของแต่ละบุคคล ได้รับการเรียนรู้จากการอบรมขัดเกลาในครอบครัว และการแต่งกายตามสมัยนิยมหรือแฟชั่นได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ ภาพยนตร์และสื่อโฆษณาต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการสังเกตและเลียนแบบจากตัวแทนในสื่อโฆษณา หลังจากนั้นจะนำไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน แล้วแนะนำชักชวนให้เพื่อนทำตาม

การใช้สินค้าและบริการ วัยรุ่นมีพฤติกรรมการใช้สินค้าและบริการ 2 ลักษณะคือ การใช้สินค้าและบริการตามความจำเป็น ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว และการใช้สินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือยจะเรียนรู้จากตัวแทนทางสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสังเกต และการเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อนเพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ รวมทั้งเรียนรู้จากสื่อมวลชน โดยการสังเกตและการเลียนแบบตัวแบบเช่นดารา นักร้องหรือบุคคลที่วัยรุ่นชื่นชอบ สื่อโทรทัศน์จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้มากที่สุด ส่วนกระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการสังเกตตัวแบบจากสื่อแล้วนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนะนำชักชวนกลุ่มเพื่อนเลียนแบบตาม

1.3 การเรียนรู้พฤติกรรมการนันทนาการ

การนันทนาการเป็นการพักผ่อนหย่อนใจในยามว่าง วัยรุ่นเรียนรู้การนันทนาการจากตัวแทนทางสังคม ซึ่งกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลใกล้ชิดและมีความใกล้เคียงกันในด้านวัย ทัศนคติ ความสนใจและค่านิยม ถ้าหากคบเพื่อนที่ดีก็จะมีกิจกรรมในทางสร้างสรรค์ แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีก็จะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นปัญหาแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม กระบวนการเรียนรู้มีขั้นตอนจากการสังเกตแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนะนำชักชวน และเลียนแบบ

2. กลไกการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง

2.1 ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง

2.1.1 **ครอบครัว** เป็นกลไกในการขัดเกลาพฤติกรรมในทุกด้านแต่ได้ผลไม่เท่ากันตามเงื่อนไขปัจจัยของครอบครัว ในด้านการคบเพื่อน ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญในการสอดส่องดูแลการคบเพื่อน แต่ขึ้นกับเงื่อนไขความสัมพันธ์ในครอบครัว หากครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีจะมีส่วนในการดูแลพฤติกรรมการคบเพื่อนในทางสร้างสรรค์ ส่วนครอบครัวที่แตกแยกและความสัมพันธ์ไม่ดีก็จะมีบทบาทในการดูแลการคบเพื่อนของวัยรุ่นน้อยและวัยรุ่นมักจะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ความสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้นอยู่กับสถานภาพของครอบครัว ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนในด้านการบริโภค ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังการเรียนรู้พฤติกรรมการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้สินค้าและบริการมาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น โดยการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมจากสมาชิกของครอบครัว ทำให้เกิดรสนิยมในการบริโภคตามแบบอย่างของครอบครัว ด้านนันทนาการ สิ่งแวดล้อมในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมในด้านการสังเกต แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว

2.1.2. **โรงเรียน** เป็นกลไกหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในด้านพฤติกรรมการคบเพื่อน การบริโภคและการนันทนาการ แต่บทบาทของโรงเรียนไม่ชัดเจนในทางด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกลไกการขัดเกลาของโรงเรียนคือครู หลักสูตร ตำราและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เพราะครูบางคนไม่เป็นแบบอย่าง ไม่รักและจริงใจ ส่วนหลักสูตรและตำราจะล้าสมัยไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในโรงเรียนจะเป็นกลไกที่สำคัญต่อการเรียนรู้พฤติกรรมของวัยรุ่นโดยเฉพาะการคบเพื่อนเพราะกิจกรรมทำให้วัยรุ่นได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกันจนกลายเป็นกลุ่มเพื่อนและเพื่อนสนิท

2.1.3. **กลุ่มเพื่อน** เป็นกลไกสำคัญในการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ เพราะกลุ่มเพื่อนเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่น ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่าง ๆ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมในด้านการสังเกตแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเลียนแบบ และแนะนำชักชวนให้มีพฤติกรรมที่คล้อยตามกัน โดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศแบบคนรักและเพื่อนสนิทจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นมากกว่าตัวแทนทางสังคมอื่น ๆ

2.1.4. **สื่อมวลชน** เป็นกลไกในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมอีกอย่างหนึ่ง สื่อมวลชนจะมีลักษณะแตกต่างจากตัวแทนการขัดเกลาอื่น ๆ สื่อจะไม่มีการสอนโดยตรงแต่จะเป็นต้นแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งพฤติกรรมการคบเพื่อน การบริโภคและการนันทนาการ พฤติกรรมเหล่านี้จะสอดแทรกอยู่ในรายการต่าง ๆ อย่างแนบเนียน วัยรุ่นจะเรียนรู้โดยการเลียนแบบตัวแบบจากสื่อเช่น ดารา นายแบบหรือบุคคลที่วัยรุ่นชื่นชอบจากเนื้อหาต่าง ๆ ของรายการซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นทั้งสิ้น

2.2 **เงื่อนไขด้านแรงจูงใจและความต้องการ** เป็นเงื่อนไขที่ผลักดันให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมเป็นสำคัญ โดยต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด ต้องการได้รับการยกย่อง ชมเชยให้เป็นผู้นำหรือผู้ตามในบทบาทที่ตนเองต้องการ วัยรุ่นจึงต้องเรียนรู้พฤติกรรมการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการเพื่อปรับตัวและแสดงพฤติกรรมให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนทั้งพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์

2.3 **ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และไม่ใกล้ชิดเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัยรุ่นเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมต่างกัน วัยรุ่นส่วนใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครู อาจารย์หรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคมจะเกิดความสนิทสนมคุ้นเคย ไว้วางใจ มีความรักความอบอุ่น เห็นอกเห็นใจเชื่อฟังกันจึงนำไปสู่การเรียนรู้พฤติกรรมการคบเพื่อน การบริโภคและการนันทนาการดีกว่าวัยรุ่นที่ถูกทอดทิ้งและขาดการเหลียวแลจากสังคม

2.4 **ปัจจัยด้านคุณลักษณะเฉพาะตัว** ลักษณะเฉพาะตัวที่ต่างกันของวัยรุ่นเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่ต่างกัน วัยรุ่นที่มองการณ์ไกลจะมีความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน กระตือรือร้นเพื่อการเรียนรู้และปรับตัวได้เหมาะสม ส่วนวัยรุ่นที่มองการณ์เฉพาะหน้ามักจะขาดความกระตือรือร้น เกียจคร้าน ขาดความรับผิดชอบ ขาดสติ และวิจารณญาณในการเรียนรู้และปรับตัวจึงมักแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงประสงค์ทั้งด้านการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ

2.5 **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม** เป็นสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นหล่อหลอมให้วัยรุ่นเรียนรู้ กฎเกณฑ์ ค่านิยมที่ต่างกันจึงเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง

อภิปรายผล

พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นเป็นผลรวมของการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งมีตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมเป็นเงื่อนไขและปัจจัยในการเรียนรู้ พฤติกรรมของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันอย่างไรขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยเหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยของความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยเสริมให้พฤติกรรมของเด็กแต่ละคนแตกต่างกันออกไป

การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเรื่องการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ มีวิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ คือ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และสื่อมวลชน ซึ่งแต่ละตัวแทนจะมีหน้าที่และบทบาทต่อการเรียนรู้ของวัยรุ่นแตกต่างกันตามเงื่อนไขปัจจัย สภาพแวดล้อมและธรรมชาติของตัวแทนนั้น

วิธีการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเรื่องการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนการ ล้วนมีกระบวนการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน คือ เรียนรู้โดยการถูกสั่งสอนหรือปั้นแต่งพฤติกรรมโดยตรงจากครอบครัว โดยบุคคลในครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์และจากโรงเรียนโดยครูอาจารย์ ซึ่งเนื้อหาที่ครอบครัว และโรงเรียนสั่งสอนนั้นมุ่งให้เด็กมีพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ตามสังคมคาดหวัง เนื้อหาที่ปลูกฝังสั่งสอนจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และรสนิยมของสังคม

การสั่งสอนหรือปั้นแต่งพฤติกรรมโดยครอบครัวและโรงเรียนจะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมโดยวิธีอื่น ๆ ตามมาในภายหลังเมื่อเขามีโอกาส การปั้นแต่งพฤติกรรมจะมี

อิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะกลไกในการถ่ายทอดของสถาบันนั้นด้วย ครอบครัวจะมีพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และญาติผู้ใหญ่เป็นผู้ถ่ายทอด ในสังคมเมืองซึ่งส่วนมากลักษณะครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่จึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนในโรงเรียนก็จะมีครูอาจารย์เป็นตัวแทนในการสั่งสอน ถ้าผู้ถ่ายทอดสามารถปรับตัว และเข้าใจวิธีการก็จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี และเลื่อมใสปฏิบัติตาม มีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวัง แต่ถ้าผู้ถ่ายทอดไม่สามารถสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้แก่เด็กได้ เด็กก็จะไม่เชื่อถือ เช่น เด็กบางคนบอกว่าพ่อแม่ของตนเองไม่มีความรู้ ไม่ทันสมัย ไม่สามารถที่จะสั่งสอนตัวเองได้ และไม่ค่อยเชื่อถือ หรือกรณีที่เด็กบอกว่าครูในปัจจุบันนี้ไม่มีความจริงใจ ไม่ศรัทธาครู สอนไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การเลียนแบบเป็นวิธีการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นที่สำคัญมากดังคำกล่าวที่เราได้ยินได้ฟังกันบ่อย ๆ ว่า เด็กคนนั้นเดินเหมือนพ่อ หัวเราะเหมือนแม่ แต่งตัวเก่งเหมือนยาย ขายความคิดเห็นเหมือนครู รู้มากเหมือนเพื่อน (สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญ, 2541, หน้า 14) แสดงให้เห็นว่าเด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิด และศรัทธาทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว นอกจากนี้ในปัจจุบันการเลียนแบบไม่ได้จำกัดอยู่แค่คนใกล้ชิด แต่ได้แผ่ขยายไปถึงการเลียนแบบจากบุคคลที่เป็นคนเด่นดังในสังคมซึ่งแสดงพฤติกรรมผ่านสื่อต่าง ๆ

นอกจากนี้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเมื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม วัยรุ่นจึงพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกัน (Whitbeck et.al., 1989, อ้างในพรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 85) วัยรุ่นจึงเลียนแบบพฤติกรรมของกลุ่ม หรือบุคคลที่เขาต้องการได้รับการยอมรับ จึงเห็นได้ว่าจากรูปแบบพฤติกรรมการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมที่เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน จะคบเพื่อนที่เหมือนกันแต่งตัวเหมือนกัน ชอบไปกินอาหารในร้านฟาสต์ฟู้ด ซึ่งบางครั้งตัวเองไม่ชอบและไม่ต้องการแต่เพื่อให้เข้ากับกลุ่มหรือพูดคุยกับเพื่อนได้ ซึ่งในบางครั้งเพื่อให้เข้ากลุ่มได้ทำให้วัยรุ่นต้องมีพฤติกรรมที่เสี่ยงและสังคมไม่ยอมรับ เช่น การเสพสิ่งเสพติด หรือการมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก เป็นต้น

สิ่งที่น่าสนใจของการเลียนแบบก็คือ ในปัจจุบันนี้ต้นแบบของวัยรุ่นในพฤติกรรมต่าง ๆ ไม่ใช่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตายาย แต่เป็นบุคคลที่วัยรุ่นศรัทธา หรือใฝ่ฝันจะเป็น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็คือ เพื่อน ดารา หรือนักร้องยอดนิยม ที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ซึ่งวัยรุ่นจะให้ความสำคัญ และเลียนแบบพฤติกรรมการบริโภค และการนันทนาการของต้นแบบเหล่านั้นที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ปัจจุบันนี้สังคมได้เปลี่ยนไป

การสื่อสารเจริญขึ้นวัยรุ่นได้รับข่าวสาร และแบบอย่างเหล่านี้มากมายจากสื่อต่าง ๆ ทุกวัน จึงทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น

นอกจากการเรียนรู้ดังกล่าวมาแล้ววัยรุ่นยังเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมด้วยวิธีการลองผิดลองถูก คิดลองทำดู ถ้าได้รับความสนใจก็จะประพฤติหรือกระทำพฤติกรรมนั้นอีก แต่ถ้าไม่ได้รับการยอมรับก็จะเลิกพฤติกรรมเหล่านั้น

โดยทั่วไปการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นหญิงและชายจะมีวิธีการคล้าย ๆ กัน คือ เริ่มเรียนรู้จากตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมต่าง ๆ คือ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และสื่อมวลชนต่าง ๆ แต่มีพฤติกรรมบางอย่างที่วัยรุ่นชายเรียนรู้ได้เปิดเผยและตรงไปตรงมากว่า เช่น การคบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศสัมพันธ์ วัยรุ่นชายสามารถแสดงออกและเรียนรู้ได้ลึกกว่าวัยรุ่นหญิง เนื่องจากผู้ปกครองและสังคมมองว่าไม่มีความเสียหายสำหรับเด็กผู้ชาย ส่วนเด็กผู้หญิงเนื่องจากประเพณีและวัฒนธรรมยังอยากเห็นผู้หญิงรักนวลสงวนตัว บางครอบครัวจึงละเลยที่จะพูดหรือสอนเรื่องเพื่อนต่างเพศ เรื่องเพศสัมพันธ์แก่เด็กผู้หญิง และยังได้ห้ามปรามไม่ให้มีพฤติกรรมดังกล่าวด้วย เด็กผู้หญิงจึงต้องเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวจากตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมอื่น ๆ มากกว่าครอบครัว

สำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่มีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน ส่งผลต่อการเรียนรู้แตกต่างกัน เพราะว่าวัยรุ่นที่มีครอบครัวอบอุ่น และมีความพร้อมทางเศรษฐกิจ เด็กเหล่านี้จะมีพ่อแม่คอยแนะนำช่วยเหลือ ทำให้เด็กเหล่านี้มีแรงจูงใจ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสัมพันธ์กับคนรอบข้างดีช่วยให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้กว้างขวางในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาทางครอบครัว พ่อแม่แยกกัน หรือมีปัญหาทางเศรษฐกิจ เด็กเหล่านี้จะขาดความอบอุ่นทางครอบครัว โอกาสที่จะเรียนรู้จากครอบครัวน้อยมาก เนื่องจากขาดความใกล้ชิด ต้องแยกกันอยู่ หรือพ่อแม่ต้องทำงานหนักไม่มีเวลาพอจะเอาใจใส่ใกล้ชิดลูก ทำให้เด็กเหล่านี้ขาดความอบอุ่นและส่งผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม เช่น การคบเพื่อนก็จะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะเดียวกัน และอาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด โรคเอดส์ วัยรุ่นที่มีพื้นฐานครอบครัวไม่อบอุ่นจะปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้เนื่องจากความระแวงไม่มีความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

สำหรับเด็กที่มีปัญหาเหล่านี้ ครูและโรงเรียนควรจะเข้ามามีบทบาทในการดูแลให้มากขึ้น ครูในฐานะที่เป็นกลไกของโรงเรียน และใกล้ชิดเด็กควรจะให้คำแนะนำอาจช่วยเหลือให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้

เด็กที่มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ทั้งหญิงและชาย ส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่อบอุ่น มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ เด็กเหล่านี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กล่าวคือ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้สูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ตลอดเวลา เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัว และมีความรู้ที่จะสามารถตัดสินใจเลือกที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ส่วนเด็กที่มีพฤติกรรมทางสังคมเบี่ยงเบนมักจะมีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาบุคลิกภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้เด็กเหล่านี้ปิดกั้นตัวเอง ขาดโอกาสในการเรียนรู้ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง ขาดความกระตือรือร้น และมีพฤติกรรมตามการชักจูงได้ง่าย

กลไกการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นที่สำคัญเป็นเบื้องแรก คือ ครอบครัว ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่สำคัญในการให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็ก ในการที่จะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นผู้มีวัฒนธรรม จริยธรรม ค่านิยม (โสภา ชปีลมันน์, 2536, หน้า 3) ครอบครัวเป็นกลไกที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมทุกเรื่อง ทั้งการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ ซึ่งในอดีตครอบครัวจะมีบทบาทมากแต่จากการวิจัยนี้พบว่าปัจจุบันครอบครัวมีบทบาทน้อยลง ทั้งนี้ก็เพราะว่าในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิตและครอบครัวเปลี่ยนไปด้วย พ่อแม่ต่างก็ทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาใกล้ชิดดูแลอบรมสั่งสอนเหมือนเมื่อก่อน และประกอบกับในสังคมเมืองส่วนมากจะเป็นครอบครัวเดี่ยว ไม่มีญาติพี่น้องคอยช่วยเหลือดูแลอบรมสั่งสอนเด็กเหมือนเมื่อก่อน และสิ่งที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครอบครัวก็คือ ได้มีสถาบันอื่น ทำหน้าที่กล่อมเกลาได้ดีกว่า มีวิธีการที่แยบยลกว่า และเด็กได้มีโอกาสปฏิสังสรรค์มากกว่า คือ โรงเรียน เพื่อน สื่อมวลชน สถาบันดังกล่าวได้นำเสนอข่าวสารต่าง ๆ มากมายผ่านตัวแทนของสถาบันทำให้ครอบครัวมีบทบาทน้อยลงซึ่งสอดคล้องกับพรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539, หน้า 250) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันทำให้สิ่งอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็กแทนครอบครัว การให้เวลากับสมาชิกในครอบครัวมีน้อยลง เด็กใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น

สภาพครอบครัวของวัยรุ่นในเขตเมืองมีความแตกต่างกันทั้งด้านการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้ครอบครัวมีวิธีการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนแตกต่างกันไปซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมของวัยรุ่นแตกต่างกัน กล่าวคือ ในครอบครัวที่อบอุ่นจะมีความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และลูกอย่างใกล้ชิดทำให้ครอบครัวมีความรัก ความผูกพัน เอาใจใส่มีความเข้าใจซึ่งกันและ

กันทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุข มีสุขภาพจิตดี บรรยากาศอบอวลไปด้วยความรักและรอยยิ้ม รากฐานความสัมพันธ์ที่มั่นคงของพ่อแม่และลูกเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนให้ลูกมีความมั่นคงทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก การสื่อสารที่ดีของพ่อแม่ที่แสดงต่อลูกเป็นสิ่งสำคัญที่ลูกจะได้เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เด็กเรียนรู้โดยการได้รับการอบรมสั่งสอน สังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างจากพ่อแม่ทั้งสิ้น (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 143) ผลจากการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว มีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ความสำคัญและใกล้ชิดกับลูกรู้จักใช้จิตวิทยาในการอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำปรึกษาอย่างเป็นกันเองรู้จักใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ จึงทำให้วัยรุ่นได้รับความรักความอบอุ่นศรัทธาเชื่อฟังในคำสั่งสอน โดยการสังเกต เลียนแบบ และแสดงพฤติกรรมทางสังคมไปในทางสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดกมล สังข์ทอง (2536) ที่พบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยของวัยรุ่นที่สำคัญที่สุดคือ การเป็นตัวแบบของพ่อแม่ ซึ่งอบรมเลี้ยงดูลูกโดยใช้เหตุผลให้ความรัก ความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการคบเพื่อนวัยรุ่นกลุ่มนี้จะรู้จักเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี คอยตักเตือนช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอและชักชวนกันไปในทางที่ดี ทางโรงเรียนวัยรุ่นจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครูอาจารย์ให้ความร่วมมือที่ดีกับทางโรงเรียน มักจะได้รับการยกย่องชมเชยอยู่เสมอ จึงทำให้วัยรุ่นกลุ่มดังกล่าว มีความพร้อมทางวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมสามารถครองตนได้เหมาะสมกับวัย

สำหรับครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นอาจเนื่องมาจากการทะเลาะเบาะแว้ง เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อแม่ลูก ทำให้บรรยากาศในครอบครัวขาดความสัมพันธ์ที่ดี ขาดความรักความเอาใจใส่ ความใกล้ชิด พ่อแม่ละเลยหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูก ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีอาจเป็นสาเหตุสำคัญของครอบครัวแตกแยกมีการหย่าร้างซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อมของวัยรุ่นมาก เพราะเด็กทุกคนต้องการมีพ่อแม่ที่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความอบอุ่นต่อพวกเขาโดยเฉพาะอย่างยิ่งยามที่เขามีปัญหาและต้องการที่พึ่งทางใจเมื่อพึ่งครอบครัวไม่ได้เด็กก็จะออกจากบ้านไปเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากสังคมนอกบ้าน และมักส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มักจะมีพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นปัญหาแก่ตนเองและสังคม เช่น คบเพื่อนเกเร ชอบหนีเรียน มีนิสัยก้าวร้าว เกเร ชอบเล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติด ชอบเที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิงเริงรมย์ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

จากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เช่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง เล่นการพนัน เลี้ยงลูกไม่ถูกวิธีบางครอบครัวเข้มงวดเกินไปไม่รู้จักใช้เหตุผล

และไม่เข้าใจวัยรุ่น บางครอบครัวตามใจหรือปล่อยปละละเลยมากเกินไป มุ่งแต่ทำมาหากินไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูก วัยรุ่นกลุ่มนี้จะคบเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายคลึงกัน จึงชักชวนกันไปในทางที่ไม่เหมาะสม บางคนประพฤติผิดวินัยร้ายแรงจนถูกลงโทษให้ออกจากโรงเรียน ทางด้านการเรียนส่วนใหญ่จะมีผลการเรียนต่ำ แม้ว่าบางคนเคยเรียนดีมาก่อน แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เกเร ชอบเที่ยวกลางคืนเป็นประจำ ไม่ตั้งใจเรียน จึงทำให้ผลการเรียนตกต่ำ จากการติดตามผลอย่างต่อเนื่องพบว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการเรียนทั้งการเรียนในโรงเรียนและการศึกษาต่อ บางคนต้องลาออกกลางคัน ส่วนที่สำเร็จออกไปก็ไม่สามารถศึกษาต่อในสถาบันที่ตนเองคาดหวังไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ มหานิรันดิ์กุล (2532) ที่พบว่าวัยรุ่นที่ต้องคดีทำร้ายร่างกายผู้อื่นด้วยมีดซามูไรในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ปล่อยปละละเลยไปสนใจคบเพื่อนที่มีลักษณะทางสังคมเหมือนกันและถูกชักจูงง่าย มีบุคลิกไม่สมวัยอ่อนไหวง่าย มีความก้าวร้าวสูงจึงมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมออกมารุนแรง ส่วนวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์บางประการ โดยทั่วไปจะมีความประพฤติเรียบร้อยเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป บางคนมีผลการเรียนดีเป็นผู้นำนักเรียน แต่มีปัญหาเก็บกดส่วนตัวเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่นเพราะครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้างจึงหาทางชดเชยด้วยการอยู่ใกล้ชิดกับคนรักจนกระทั่งนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นปัญหาส่วนตัวที่ไม่สามารถเล่าสู่ให้ใครฟังได้

โรงเรียน เป็นสถาบันที่สำคัญในด้านการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงในการอบรมสั่งสอนทั้งด้านวิชาความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดทั้งการใช้ชีวิตในสังคม เพื่อให้เด็กได้มีคุณสมบัติตามที่พึงประสงค์ของสังคม โรงเรียนมีกลไกในการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อเด็ก คือ ครู-อาจารย์ ตำรา กิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนก็เป็นระบบ มีการเรียน การปฏิบัติ การวัดผลประเมินผล ประกอบกับเด็กต้องใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนมากกว่าที่อื่น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวแล้ว โรงเรียนน่าจะเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลในการปั้นแต่งพฤติกรรมของเด็กได้ตามที่พึงประสงค์

แต่จากการวิจัยนี้พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีความอ่อนแอในการถ่ายทอดความรู้ในด้านการใช้ชีวิตและคุณธรรม ทั้งนี้เพราะว่าสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้กลไกของโรงเรียนที่มีความสำคัญมาก คือ ครู-อาจารย์ ซึ่งเป็นทั้งแรงกระตุ้นและผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ

ขึ้น ทำหน้าที่ของตัวเองไม่เต็มที่ ขาดความเอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างจริงจัง ขาดความเข้าใจต่อความต้องการของเด็ก ครูในปัจจุบันเป็นเพียงผู้บอกความรู้ทางด้านวิชาการเท่านั้น เด็กไม่สามารถใช้เป็นที่ปรึกษา หรือยึดเป็นต้นแบบได้ เพราะไม่เกิดความเคารพและศรัทธา ดังเช่นมีเด็กบางคนบอกว่า ครูไม่มีความจริงใจ และไม่เข้าใจเด็ก สอนเพียงให้เสร็จ ๆ ไปตามหน้าที่ และรีบไปทำธุรกิจอื่น จึงไม่ค่อยเชื่อและปฏิบัติตามคำสอนของครู และบางเรื่องก็ล้าสมัยนำมาปรับใช้ไม่ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539, หน้า 3) ซึ่งกล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยกำลังเสื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด สถาบันทางการศึกษาเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของวิกฤตการณ์ทางสังคมโดยโรงเรียนมีบทเรียนมากมายที่สั่งสอนให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมแต่ขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง อีกทั้งไม่มีการส่งเสริมเรื่องการเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะในหลาย ๆ ครั้งที่ "แม่พิมพ์" กลายเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ จึงทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งระหว่างทฤษฎีที่เรียนกับการแสดงออกของผู้สอน

นอกจากนี้บรรยากาศการเรียนการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมนั้น มีบรรยากาศเป็นทางการมากเกินไป เด็กเรียนเพื่อสอบทำคะแนนมากกว่าที่จะใส่ใจเอาไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โรงเรียนมักจะจัดการเรียนการสอนไปตามสภาพความพร้อมในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ มักจะมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญมากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาชีพตามความถนัดและความสามารถเฉพาะทางของแต่ละคนทำให้วัยรุ่นต้องเรียนหนักเน้นการท่องจำเนื้อหาวิชามากเกินไปไม่มีเวลาทำกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจ เป็นการปิดกั้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จากสภาพการณ์ดังกล่าวโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กน้อยโดยเฉพาะในด้านการแต่งกาย การบริโภค การนันทนาการ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เด็กจะเรียนรู้จากสื่อมวลชนซึ่งเป็นกลไกที่ทันสมัยมีความแนบเนียนกว่าและใกล้ชิดสนิทสนมกัน

กลุ่มเพื่อน เป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในทุกด้าน การคบเพื่อนทำให้วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสามารถเรียนรู้ประสบการณ์ตรงที่อาจไม่ได้รับจากตัวแทนทางสังคมอื่น ๆ เช่น เรื่องเพศศึกษา ความเป็นผู้นำ และผู้ตาม ความเป็นตัวของตัวเอง แบบแผนและกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีเป้าหมายช่วยกันหรือมีความสนใจร่วมกันจนเกิดเป็นความรู้สึกพวกเดียวกัน ทำให้เกิดความสามัคคีและสร้างบรรทัดฐานของกลุ่ม การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนมักจะเป็นแบบไม่เป็นทางการและไม่

มีการบังคับ โดยทั่วไปแล้ววัยรุ่นจะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ อุปนิสัยใจคอ ความสามารถของสติปัญญา แม้ว่าวัยรุ่นจะมีพื้นฐานไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของฐานะทางครอบครัว และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เมื่อมีความพอใจที่จะคบกันเป็นเพื่อนก็จะพยายามปรับตัวให้กลมกลืนและสอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน เพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับตนให้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มซึ่งเป็นความต้องการทางสังคมของวัยรุ่น สอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1954, pp. 69-80) ในเรื่องความต้องการทางสังคมของมนุษย์ที่ต้องการให้คนอื่นมารักหรือชอบตนในขณะเดียวกันก็ต้องการรักหรือชอบคนอื่นด้วย และความต้องการได้รับการยกย่องเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

การคบเพื่อนทำให้วัยรุ่นมีความพอใจเพราะมีอิสระในการใช้ชีวิตสนุกสนาน ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ปัญหา ซึ่งบางเรื่องไม่สามารถเล่าให้คนอื่นฟังได้แม้แต่พ่อแม่ หรือครูอาจารย์ แต่วัยรุ่นกล้าเล่าให้เพื่อนฟังโดยเฉพาะเพื่อนสนิทหรือเพื่อนคู่หู ดังนั้นจึงต้องการใช้เวลาว่างส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนที่รู้ใจ เพื่อนจึงเป็นบุคคลสำคัญมากที่สุดในชีวิตของวัยรุ่น (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, 2536, หน้า 8) เพื่อนเป็นทั้งตัวแบบของการเรียนรู้ และเป็นผู้รับถ่ายทอดการเรียนรู้พฤติกรรมทางอ้อมโดยการสังเกต เลียนแบบ แนะนำชักชวน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนจึงเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์แบบสองทางทั้งผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งจะเป็นไปแบบธรรมชาติ โดยใช้วิธีการสื่อสารกันแบบปากต่อปากแต่จะกระจายข่าวสารการรับรู้ในกลุ่มเพื่อนอย่างรวดเร็ว แล้วขยายออกไปสู่วัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป จากการศึกษาพบว่าบุคคลที่เป็นแกนนำของกลุ่มจะเป็นตัวแบบให้กลุ่มเพื่อนเลียนแบบพฤติกรรม เช่น กรณีของรุจน์ จะเป็นผู้นำในด้านแฟชั่นการแต่งกาย การเที่ยวเตร่ เสพสิ่งเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาท อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง มีแหล่งยั่วยุมากมาย ทำให้การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง มีปัญหาจากการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเพื่อนบางคน แม้ว่าจะรู้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่ก็ยอมกระทำเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนซึ่งวัยรุ่นบางคนเล่าให้ฟังว่า "เขายอมดื่มเหล้าสูบบุหรี่ กินยาบ้า แม้รู้ว่ามันไม่ดีแต่เพราะต้องการเข้ากับกลุ่มเพื่อนให้ได้ต้องการให้เขาชมว่าแน่ก็ยอมทำตามกันในกลุ่ม" ซึ่งสอดคล้องกับภาษิตไทยที่กล่าวว่า "คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล" ทำให้เป็นปัญหาแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ซึ่งเป็นปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน

สื่อมวลชน เป็นกลไกหนึ่งในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนนำเสนอ และการเรียนรู้นี้จะขัดเกลาความเป็นตัวตนของเขานับตั้งแต่เขาเริ่มจำความได้ถึงวัยผู้ใหญ่ และผลจากการเรียนรู้นั้นจะปรากฏออกมาเป็นบุคลิกภาพของเขา สื่อมวลชนจึงเปรียบเสมือนห้องเรียนอันกว้างใหญ่ที่สามารถเป็นตัวถ่ายทอดพฤติกรรม และความคิดแก่คนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง (กฤษณ์ ทองเลิศ, 2539, หน้า 131)

การถ่ายทอดพฤติกรรมทางสังคมของสื่อมวลชนจะมีกลไกที่แตกต่างจากสถาบันอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะว่าสื่อมวลชนมีลักษณะธรรมชาติของสถาบันที่แตกต่างจาก ครอบครัว โรงเรียน หรือแม้แต่กลุ่มเพื่อน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนช่วยเอื้ออำนวยให้เป็นเช่นนั้น คือ ลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อมวลชนมีความรวดเร็วในการนำเสนอ วิธีการถ่ายทอดที่น่าสนใจ สภาพทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เป็นต้น

ลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อมวลชนแตกต่างจากสถาบันอื่นโดยสิ้นเชิงในแง่ที่ว่า สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นองค์กรทางธุรกิจ ซึ่งต้องแสวงหากำไรจากการประกอบธุรกิจ ดังนั้นสิ่งที่สื่อมวลชนนำเสนอนั้นต้องแข่งขัน เพื่อดึงดูดผู้ชมหรือผู้บริโภคให้มากที่สุด สื่อมวลชนจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อยั่วยุ และชักจูงความคิดให้คนเชื่อและคล้อยตาม เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าโดยอาศัยเทคโนโลยีและวิธีการต่าง ๆ ที่ซับซ้อน และแนบเนียนกว่าสถาบันอื่น ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2539, หน้า 49) กล่าวว่า สื่อมวลชนไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงทางสังคม แต่ทำหน้าที่สร้างความเป็นจริงทางสังคม และกระบวนการสร้างโลกแห่งความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้นในสมองของผู้รับ (Social Construction of Reality) ผ่านสื่อมวลชนอันซับซ้อนกว่าการทำงานของสถาบันอื่น ทั้งนี้เพราะเป็นการทำงานผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

จากลักษณะธรรมชาติของสื่อมวลชน ที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้การถ่ายทอดพฤติกรรมทางสังคมของสื่อมวลชนมีความแนบเนียนซับซ้อนและรวดเร็ว ผ่านเนื้อหา ภาพประกอบหรือบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิด เป็นต้นแบบหรือถ้าจะอธิบายในแง่ของการถ่ายทอดหรือการเรียนรู้ในทางอ้อม สื่อมวลชนจะได้เปรียบตรงที่มีวิธีการที่น่าสนใจและหลากหลายรูปแบบ ผู้รับสารจะค่อย ๆ ซึมซับเนื้อหาที่ถ่ายทอด ผ่านกลไกดังกล่าวอย่างซ้ำซากทุกวัน ซึ่งการกระทำอย่างซ้ำซาก และแนบเนียนทำให้การยอมรับพฤติกรรมมีมากขึ้น การนำเสนอโดยไม่ได้สั่งสอนโดยตรง แต่เป็นการนำ

เสนอผ่านการกระทำให้เป็นแบบอย่างของต้นแบบ เช่น ดารา นักร้อง ผู้มีชื่อเสียง หรือผ่านเนื้อหาต่าง ๆ จะช่วยให้กลุ่มวัยรุ่นรับเนื้อหา และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สื่อมวลชนที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น คือ โทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะว่า โทรทัศน์กลายเป็นสื่อประจำวันที่สามารถเข้าถึงได้ทุกครัวเรือนเกือบทุกบ้านมีโทรทัศน์ไว้รับข่าวสารความรู้ และความบันเทิงที่มีรูปแบบรายการหลากหลาย มีรายการให้เลือกรับชมเกือบตลอด 24 ชั่วโมง แม้เด็กจะใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าดูโทรทัศน์ แต่เวลาที่น้อยกว่ากับการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของวัยรุ่นมาก นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์ยังมีความน่าเชื่อถือเพราะว่ามีทั้งภาพและเสียง ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี ตัวแบบในโทรทัศน์เป็นกลไกการเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบเลียนแบบ และแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ และน่าตื่นเต้น โดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ โดยเฉพาะถ้าเป็นตัวแบบที่เขาศรัทธา จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้วัยรุ่นเลียนแบบการแต่งกายเหมือนนักร้องที่ชื่นชอบ แม้ว่าเสื้อผ้าเหล่านั้นไม่เหมาะที่จะใส่มาเดินบนถนนก็ตาม

นอกจากโทรทัศน์ วิทยุ ก็เป็นสื่ออีกอย่างหนึ่งที่ให้การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นและกลไกที่สำคัญของวิทยุ คือ ผู้จัดรายการหรือดี.เจ. ซึ่งมีความเป็นกันเอง และพูดคุยในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของวัยรุ่น นอกจากนี้การวิจัยพบว่าสื่อชนิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของวัยรุ่น คือ สื่อในระบบเครือข่าย คือ อินเตอร์เน็ตที่วัยรุ่นใช้ติดต่อสื่อสารถึงกันในวงกว้างทั้งบุคคลที่รู้จักและไม่รู้จักกันมาก่อน ซึ่งพบว่าวัยรุ่นได้ให้ความสำคัญกับสื่อชนิดนี้มากขึ้น และน่าจะมากขึ้นกว่านี้ในอนาคต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์

แรงจูงใจและความต้องการ เป็นกลไกที่มีอยู่ในตัวของวัยรุ่น แรงจูงใจและความต้องการจะเป็นแรงผลักดันให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ความต้องการของวัยรุ่นส่วนมากขึ้นอยู่กับทัศนคติและค่านิยมของแต่ละบุคคลและค่านิยมของกลุ่มเพื่อนที่วัยรุ่นเข้าไปร่วมด้วย กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากต่อความต้องการของวัยรุ่นโดยเฉพาะต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ดังนั้นความต้องการของวัยรุ่นคือความต้องการของตนเองบวกกับความต้องการทางสังคม (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 102)

จากการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นทางด้านการคบเพื่อน การบริโภค และการนันทนาการ ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับความต้องการด้านสังคมมากกว่าความต้องการของตนเอง ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความต้องการที่ยึดติดอยู่กับค่านิยมของกลุ่มเพื่อนเป็นสำคัญ

ความต้องการของวัยรุ่นก็คือความต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อน ต้องการความสนใจจากเพศตรงข้าม ความต้องการดังกล่าวทำให้วัยรุ่นพยายามเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรมบุคคลที่กลุ่มและสังคมยกย่องเชิดชูให้การยอมรับแม้ว่าบางครั้งจะขัดกับความต้องการของตัวเองก็ตาม เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบเชิดชูวีรบุรุษ (Hero-Worship) คือ เชิดชูคนกล้า คนเก่ง คนสำคัญ (สุพัตรา สุภาพ, 2531, หน้า 47)

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นกลไกที่ช่วยผลักดันให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น จะมีอิทธิพลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับบุคคลที่วัยรุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือถ้ามีความสัมพันธ์ที่ดีมีความใกล้ชิดปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดี ย่อมมีโอกาสเรียนรู้ได้ดีกว่าบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นน้อย เพราะมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมจากบุคคลที่เข้าไปมีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นไม่ดีเพราะถูกละเลยหรือขาดการเหลียวแลจากกลุ่มเพื่อน และตัวแทนทางสังคมอื่น ๆ จะปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ยาก เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น ทำให้เป็นปัญหาแก่ตนเองและสังคม ดังที่พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539, หน้า 166) กล่าวว่า เด็กที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ เด็กจะไม่ขาดโอกาสในการเรียนรู้การฝึกฝน การสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะทางสังคม เด็กจะรู้จักวิธีอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม รู้จักการรอคอยตามลำดับก่อนหลัง โดยเฉพาะเด็กที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครอบครัว พ่อแม่และลูกจะมีเวลามีกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ส่งผลให้เด็กมีอารมณ์คงที่ ปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ น้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร ทองสุวรรณ (2535, หน้า 16) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ราบรื่น สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย มีผลดีเกิดความร่วมมือในการทำงาน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่ม ทำให้เกิดพลังร่วมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บรรยากาศดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งสิ้น

คุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังคำกล่าวที่ว่าไม่มีบุคคลสองคนใดที่จะเหมือนกันไปทุกอย่าง หรือไม่มีใครเลยที่จะเหมือนกันไปทุกอย่าง (อารี พันธ์มณี, 2540, หน้า 33) คุณลักษณะเฉพาะตัวเป็นปัจจัยทั้งผลักดันและเป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น

กล่าวคือวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส ชอบสนทนาปราศรัยกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีความมั่นใจในตนเอง มองการณ์ไกลย่อมมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่แปลกใหม่ เป็นการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีโอกาสเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมได้อย่างกว้างขวาง แต่วัยรุ่นที่มีบุคลิกที่เงียบขรึม ขี้อาย เก็บตัวไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตัวเองมองการณ์เฉพาะหน้า มักจะขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ไม่สนใจการเรียน จึงเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น ดังที่สุชา จันทน์เอม (2536, หน้า 151) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มีความกระตือรือร้น มีความสามารถ ร่าเริงแจ่มใส จะรู้จักใช้ความคิดพิจารณาเหตุผลต่าง ๆ สามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น รู้จักสังเกตปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นไปในทางที่สังคมยอมรับ โดยเอาแบบอย่างจากบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามได้ดีกว่าวัยรุ่นที่มีลักษณะเกียจคร้าน เงียบขรึม ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นทั้งตัวส่งเสริมผลักดัน และเป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง กล่าวคือ กลุ่มวัยรุ่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการแสดงพฤติกรรมได้มากกว่ากลุ่มที่มีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่วัยรุ่นในเขตเมืองอาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนของชนชั้นกลางที่มีรายได้ปานกลางถึงค่อนข้างสูงเพราะชุมชนเมืองเป็นที่รวมของครัวเรือนที่มีอาชีพหลากหลาย เช่น อาชีพรับราชการ ธุรกิจการค้า ธุรกิจการให้บริการ ลูกจ้างและพนักงาน เป็นต้น เศรษฐกิจของชุมชนส่งผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น คือช่วยให้วัยรุ่นได้ปรับตัวหาวิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิเคราะห์เรื่องรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือนของจิตปราณี วาศวิท และโสภณ ตติยานันท์พงศ์ (อ้างใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2539, หน้า 28-29) ที่ได้กล่าวถึงโอกาสทางการศึกษาโดยพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง ได้แก่ ครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหาร ผู้ประกอบธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรม ลูกจ้างประเภทเสมียนและพนักงานขาย ส่วนครัวเรือนเกษตรกรและคนงานทั่วไปมีรายได้ต่ำสุด ช่องว่างของรายได้เป็นตัวสะท้อนความมีโอกาสและด้อยโอกาสในการเรียนรู้ของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนดีมีโอกาสเข้าหาสรรพวิทยาการเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนยากจน

ลักษณะของสังคมเมืองเป็นปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของสังคมเมืองสมาชิกในสังคมไม่ค่อยรู้จักกันเป็นส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการจึงมีความสนิทสนมกันน้อย มีการแข่งขันกันมาก แต่สำหรับวัยรุ่นจะรวมกลุ่มกันในหมู่หรือกลุ่มที่เหมือนกันช่วยถ่ายทอดและเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมให้แก่กันและกัน นอกจากนี้สภาพสังคมเมืองที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และความเจริญทางเศรษฐกิจ ก็ช่วยส่งเสริมในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่น เช่น สื่อต่าง ๆ โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า สถานบริการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีน้อยในสังคมชนบท วัยรุ่นในสังคมเมืองจึงมีแหล่งข่าวสารมากกว่าในชนบท

ลักษณะทางวัฒนธรรม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมืองเพราะวัฒนธรรมจะเป็นตัวกำกับการเรียนรู้พฤติกรรมของวัยรุ่น วัฒนธรรมบางอย่างช่วยส่งเสริมและเอื้ออำนวยในการเรียนรู้ของวัยรุ่น เช่น วัยรุ่นชายสามารถเรียนรู้พฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศ การนันทนาการได้กว้างขวางมากกว่าวัยรุ่นหญิง ทั้งนี้เพราะว่าสังคมไทยมองความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงและชายว่า ผู้ชายเป็นฝ่ายได้เปรียบไม่เสียหาย แม้จะมีการเกินเลยในเพื่อนต่างเพศ หรือแม้กระทั่งในเรื่องการเที่ยวสถานบันเทิงในยามราตรี ผู้ชายก็มีความเสียหายน้อยกว่าผู้หญิง ในขณะเดียวกันผู้หญิงจะทำอย่างนั้นย่อมได้รับการคัดค้านและห้ามปรามจากผู้ปกครองเนื่องจากมองว่าจะเกิดความเสียหายมากกว่า วัฒนธรรมความเชื่อดังกล่าว จึงทำให้วัยรุ่นหญิงมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากวัยรุ่นผู้ชาย ซึ่งสุพัตรา สุภาพ (2531, หน้า 74) ได้กล่าวว่า ถ้าหญิงใดเปลี่ยนคู่ควงเป็นประจำหรือชอบไปเที่ยวกับชายมากหน้าหลายตาก็ยังคงถูกติฉินนินทา ส่วนชายจะมีคู่ควงทีเดียวหลาย ๆ คน ก็ไม่ถือว่าจะเสียหายอะไรเพราะถือว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย

ข้อเสนอแนะ

ให้สถาบันและองค์กรทางสังคมมีบทบาทในการพัฒนาวัยรุ่นควรดำเนินการดังนี้

1. ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง ใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เช่น ทำกิจกรรมที่เป็นความสนใจร่วมกันให้มากขึ้น เพื่อจะได้เรียนรู้ปัญหาของวัยรุ่น และแนะแนวทางในการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม ส่วนครอบครัวที่แตกแยก ฝ่ายพ่อหรือแม่ที่แยกออกไปจากครอบครัว ควรจะหาโอกาสสัมพันธ์ใกล้ชิด ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก ให้การอุปการะเลี้ยงดู ไม่ทอดทิ้งเพื่อไม่ให้เด็กมีปมด้อย และมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

2. โรงเรียน ครูควรตระหนักและเข้าใจในปัญหาวัยรุ่น ควรปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติตัวให้ใกล้ชิดกับเด็ก เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อสร้างความไว้วางใจ และร่วมมือแก้ไขปัญหาชี้แนะแนวทางให้แก่วัยรุ่น ในส่วนของวัยรุ่นที่มีปัญหา ครูฝ่ายปกครอง ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาจะต้องเข้าใจเด็กและยอมรับเด็กมากขึ้น

3. สื่อมวลชน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก หน่วยงานของรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนควรจะควบคุมสอดส่องดูแลให้สื่อตระหนักถึงหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสาร เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการเรียนรู้ของวัยรุ่นทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมืองมากในทุก ๆ ด้าน เพราะฉะนั้นน่าจะมีการวิจัยเจาะลึกเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นในเขตเมือง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University